

не є завершеним, оскільки новоприйняті нормативно-правові акти потребують належної організації виконання.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого наукового обґрунтування потребує теоретико-організаційне забезпечення процесу впровадження європейських стандартів державної служби на національних теренах.

¹ Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2013. – 120 с.

² Коцюба В.В. Реформування державної служби України в умовах адаптації до євроінтеграції / В.В. Коцюба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/portal/soc-gum/vsunu/2011_17/Kocuba.pdf

³ Чуприна І.Ю. Державна служба України на шляху адаптації до стандартів Європейського Союзу: стан, проблеми та перспективи / І.Ю. Чуприна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/portal/soc-gum/Ardup/2010_1/2-123-130.pdf

⁴ Шевчук Б. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні / Б. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lvivacademy.com/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf

⁵ Шевчук Б. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні / Б. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lvivacademy.com/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf

⁶ Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу: Указ Президента України від 5 березня 2004 р. №278/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

⁷ Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2013. – С. 79.

⁸ Про державну службу: Закон України №4050-VI від 17.11.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

⁹ Коцюба В.В. Реформування державної служби України в умовах адаптації до євроінтеграції / В.В. Коцюба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nbuv.gov.ua/portal/soc-gum/vsunu/2011_17/Kocuba.pdf

¹⁰ Модернізація державного управління та європейська інтеграція України: наук. доп. / авт. кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. – К.: НАДУ, 2013. – С. 82-83.

УДК 327(497.2):061.1ЄС

© Віра Бурдяк
(Чернівці)

ПОЛІТИЧНІ ВИМІРИ ЧЛЕНСТВА БОЛГАРІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У статті досліджено політичні виміри членства Болгарії в Європейському Союзі. Проаналізовані напрями і діяльність уряду, провідних політичних партій та протестна участь громадян, які важко адаптуються до вимог ЄС в умовах членства Болгарії в цій міжнародній спільноті.

Ключові слова: Республіка Болгарія, політичні партії, парламентські та президентські вибори, євроінтеграція, Європейський Союз.

В.Бурдяк

Политические измерения членства Болгарии в Европейском Союзе

В статье исследованы политические измерения членства Болгарии в Европейском Союзе. Проанализированы направления и деятельность правительства, ведущих политических партий и протестное участие граждан, которые трудно адаптируются к требованиям ЕС в условиях членства Болгарии в этом международном сообществе.

Ключевые слова: Республіка Болгарія, політичні партії, парламентські та президентські вибори, євроінтеграція, Європейський Союз.

V. Burdiak

Political Dimensions of Bulgaria's Membership in the European Union

The article investigates the political dimensions of Bulgaria's membership in the European Union. The author analyzed the direction and activity of the government, leading political parties and protest to the participation of citizens, which are difficult to adapt to the requirements of EU membership of Bulgaria in the conditions of this international community.

Keywords: Republic of Bulgaria, political parties, parliamentary and presidential elections, European integration, European Union.

Об'єктивний і закономірний процес глобалізації як один з основних факторів сучасного соціально-економічного прогресу, системоутворюючий елемент світової політики втягнув усі країни, в т.ч. і Болгарію, в свою орбіту. Посилення спільності світової економіки, ускладнення і взаємне переплетіння господарських процесів, які змушують шукати нові шляхи для відстоювання національних державних інтересів на світовій арені, водночас спонукали вибір Республікою Болгарія (РБ) важливого рішення – вступу до Європейсь-

кого Союзу (ЄС). Це рішення підсилює ще й крах інших «інтеграційних угруповань», до яких вона входила як країна соціалістичного табору – Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) й Організації Варшавського Договору (ОВД).

Заявлена тема наукової розвідки недостатньо представлена в науковій літературі. Більшість науковців, досліджуючи розширення Євросоюзу на Схід, не розглядають конкретно проблеми інтеграції Болгарії в ЄС, обмежуючись лише теорією інтеграції, правовими аспектами функціонування ЄС, проблемами економічної співпраці між країнами-членами спільноти, перспективами розвитку об'єднання після розширень. До проблем інтеграції РБ дослідники звертаються лише в межах розширення ЄС на Схід і не особливо заглиблюються в аналіз становища Болгарії як напередодні вступу, так і після входження до ЄС. Болгарські вчені – Г. Карасімеонов, І. Баєва, С. Герджіков, Є. Калінова, Д. Божілов розглядають євроінтеграційні процеси дотично, у контексті інших політологічних проблем. У вітчизняній науковій думці також недостатньо спеціальних досліджень, присвячених розвитку інтеграційних процесів Болгарії в ЄС, що й спонукало автора до аналізу цієї проблеми.

Після чотирьох десятиліть правління Комуністичної партії і важкого переходу до демократії РБ обрала європейський шлях розвитку у складі ЄС, вирішила стати частиною найбільш передових і розвинених країн світу з політичної, економічної та соціальної точок зору. У 1999 р. на засіданні в Гельсінкі Європейська рада прийняла рішення про задоволення заявки Болгарії, в якій РБ висловила прагнення вступу до ЄС з політичних причин, що мало життєво важливе значення для майбутнього розвитку держави. ЄС цим рішенням намагався уникнути появи нестабільності в центрі свого східного кордону, який був під ретельним контролем Росії. Для РБ це означало глибоку схильність до верховенства закону, демократії і вільної ринкової економіки, які діяли в ЄС. Тож ЄС зробив новий крок на шляху до об'єднання континенту, поділеного історією й ідеологією, визнав очевидну реальність, що Європа не може обійтися без РБ, яка поділяє спільну долю з іншими країнами-членами.

Існували побоювання, що обидві сторони у день вступу Болгарії в ЄС – 1 січня 2007 р., вважатимуть, що питання закриті і призупинять подальшу активну інтеграцію. Фактично ж це був кінець лише певного процесу, розпочатого у 1999 р., після якого обидві сторони започаткували новий етап.

Політичні реалії свідчать, що у Болгарії з кінця ХХ ст. визначилась лінія на загальну цивілізаційну «маятниковподібність» демократичного політичного режиму, яка продовжується і в ХХІ ст.

Дві основні політичні сили РБ ведуть боротьбу за швидші демократичні зміни і легітимне здобуття влади. Загальне прагнення вступу до НАТО й ЄС, правлячої й опозиційної партій на межі тисячоліть, виступало певним фактором, що пом'якшував конфлікти між ними.

У РБ (після 1989 р.) дев'ять разів проводилися парламентські вибори (п'ять разів достроково), в яких брали участь десятки партій і блоків, але лише одиниці з них долали 4% бар'єр і проходили до парламенту – Народних Зборів (НЗ). Незалежно від того, що у 1990 р. існувала одна виборча система, а починаючи з 1991 р., вже інша, результати були схожі і біполярна модель зберігалась. Кожна виборча кампанія супроводжувалася появою нових та розпадом старих коаліцій¹.

У ХХІ ст. Болгарія ввійшла зі значними економічними труднощами, протистоянням у парламенті стосовно ставлення до військового втручання країн НАТО в справі Югославії, нестабільними відносинами з Росією. Після виборів 2001 р. до влади в РБ прийшла нова коаліція партій, яка обіцяла економічний порятунок населенню та технологічну ефективність. Національний рух Симеон Другий (НРСД) набрав 42,7% голосів, а в результаті перерозподілу голосів тих політичних сил, які не подолали 4% бар'єру за пропорційною системою, – здобув рівно половину (120) депутатських мандатів².

Новий прем'єр-міністр (2001-2005) Симеон Сакскобургготський – колишній болгарський цар (повне ім'я – Симеон Борисов Сакс-Кобург-Гота) обіцяв відчутне економічне покращення для населення «впродовж 800 днів». У серпні 2001 р. уряд прийняв економічну програму, в якій поєднав крайні ліберальні підходи і відвертий лівий популізм. Подібне розмивання меж у програмі та відсутність ідейних рамок були вигідні лідеру НРСД і стали частиною розробленої тактики для досягнення стратегічних цілей – європейської інтеграції РБ. Цих цілей уряд Симеона майже досягнув, оскільки підготовча робота була проведена в період його діяльності. Він увійшов в історію РБ як уряд, що віддав один із міністерських портфельів етнічному турку вперше після здобуття Болгарією незалежності в 1878 р.; включив багато жінок у свій виборчий список, збільшивши їх частку в НЗ із 7,5% до 25,4%³.

Вже у лютому 2002 р. уряд прийняв «Національну стратегію прискорення переговорів про вступ до ЄС». Завершуючи переговорний процес щодо приєднання (2000-2004 рр.), РБ, за висновком Європейської Комісії (ЄК), в основному виконала Копенгагенські критерії: сформувала діючу ринкову економіку; демократичну державу, яка гарантувала дотримання прав людини; в цілому узгодила національне законодавство загальним

правом ЄС (*acquis communautaire*). Однак обіцяного покращення життя населення у ці роки РБ не досягла. У 2000-2004 рр. безробіття дійшло до 20%, а чверть населення жила за межею бідності. Уряд НРСД досяг успіхів у деяких реформах, не виконаних попереднім урядом Союзу Демократичних Сил (СДС), зокрема, скоротив надмірну роль держави в економіці, досяг щорічного економічного зростання до 4-4,2%; забезпечив належні темпи економічної реформи для вступу в ЄС⁴. Тож обіцянки уряду про економічний добробут різко контрастували з очевидною бідністю пересічних болгар.

Реформи не поліпшили рівня життя, що призвело до падіння рейтингу НРСД і тривожного наслідку – розчарування в політичних партіях як агентах позитивних змін. Болгарію (як і Румунію) не прийняли в ЄС 1 травня 2004 р., як інші країни ЦСЄ, адже вона не виконала ряд вимог ЄС, необхідних для вступу. Втім, через рік, 25 травня 2005 р. було підписано Договір про приєднання РБ до ЄС з 1 січня 2007 р., за який проголосував Європейський парламент (ЄП). У Договір включили захисне положення, яке дозволяло відкласти приєднання ще на рік, якщо до 2007 р. Болгарія не усуне недоліки, вказані ЄК.

Відтермінування прийняття Болгарії до ЄС дуже обурило болгарське суспільство і посилило негативне ставлення до уряду. Заслуга Симеона в тому, що він опинився в потрібному місці в 2001 р. і зумів узяти владу в свої руки. Партії, які б за його відсутності заповнили політичний вакуум, без сумніву, мали б гірші результати. Однак парламентські вибори 2005 р. НРСД програв і це поклато край політичній кар'єрі Симеона Сакскобургготського.

Фаворитом виборів 2005 р. стала Болгарська соціалістична партія (БСП), яка реформувалась, включила в програму вступ до ЄС і пом'якшила напередодні виборів свою риторику щодо ринкових реформ. Вступ і перші кроки в ЄС Болгарія пройшла під керівництвом коаліційного уряду прем'єра Сергія Станішева (2005-2009). Червневі 2005 р. вибори НЗ не принесли жодній партії перемоги, й уряд з великими труднощами створили лише у серпні 2005 р., на основі широкої коаліції різних політичних сил: 8 міністрів від БСП, яка отримала найбільшу кількість місць у НЗ, 5 міністрів від НРСД і 3 міністри від Руху за права і свободи (РПС). С. Станішев вважав, що трипартійна коаліція – ознака європейської інтеграції, економічного зростання і соціальної відповідальності, «широкий коаліційний формат кабінету це знак Брюсселю, що європейська інтеграція є нашим основним пріоритетом»⁵.

Пріоритетне завдання – підготовка до вступу в ЄС відіграло стабілізуючу роль у діяльності коаліційного уряду. Орієнтація на ЄС визначила

межі політики і змусила кожен політичну силу йти на компроміси, попри свої цілі і тактичні підходи. У настроях суспільства і розстановці позапарламентських політичних сил відбулось певне дистанціювання від урядової коаліції, що виявили підсумки виборів до ЄП і місцевих органів влади у 2007 р. У РБ з'явилась нова партія «Громадяни за європейський розвиток Болгарії» (ГЕРБ), Ця права партія ввійшла в Європейську народну партію (ЄНП). Процес структурування політичного простору в РБ продовжувався, а партійна система все ще не мала чіткості і стійкості. Опозиція неодноразово оголошувала уряду С. Станішева вотум недовіри, мотивуючи це появою відкритого невдоволення в деяких сферах (освіті, охороні здоров'я) та негативними оцінками ситуації з корупцією й організованою злочинністю у моніторингових доповідях ЄК.

Влітку 2009 р. знову відбулися вибори до ЄП і парламенту Болгарії. За підсумками виборів ГЕРБ делегував до ЄП 5 членів, БСП – 4, РПС – 3, партія «Атака» і НРСД – по 2, СДС – 1, які, відповідно до ідеологічної зорієнтованості, примкнули до груп ЄНП, ПЄС, євролібералів, а делегати від партії «Атака» – до європейських націоналістів. Вибори до НЗ правляча коаліція програла, а опозиційна партія ГЕРБ здобула 116 з 240 місць у НЗ, тобто майже половину. Після виборів 2009 р. у РБ сформувалась партійна система з двома партіями – лівою БСП і ліберально-консервативною партією ГЕРБ. Але жодна з них не могла самостійно сформувати уряд, тобто потрібно було домовлятися про коаліцію з малими партіями. Втім, прем'єр Бойко Борисов відмовився від коаліційного принципу формування уряду і заявив, що основна мета уряду ГЕРБ – гарантувати і здійснювати європейський розвиток країни. Зазначимо, що уряд намагався виконати свої передвиборні обіцянки.

Восени 2011 р. у Болгарії пройшли президентські вибори, на яких перемогу отримав кандидат від правлячої консервативної партії ГЕРБ Росен Плевнелієв, який здобув 52,5% голосів виборців. Його опонент – кандидат від БСП Івайло Калфін набрав 44,7% голосів. 23 січня 2012 р. Р. Плевнелієв став Президентом РБ. Тож впродовж двох років усі державні інститути в РБ контролював ГЕРБ. Від нього залежав вибір політики, якої РБ дотримувалась в цей період. Нового Президента Болгарії громадськість до 2009 р. не знала. Він активно займався бізнесом у сфері будівництва й управління нерухомістю, а в політиці участі не брав. Після виборів до НЗ у 2009 р. за пропозицією прем'єра він став міністром регіонального розвитку і благоустрою. У вересні 2011 р., менше ніж за два місяці до виборів, його висунули кандидатом у президенти від правлячої партії. Вперше з 1989 р. у Болгарії Президентом став кандидат,

який не брав активної участі в політичному житті країни і був безпартійним.

Ще до виборів Р. Плевнелієв заявив, що гордий з того, що в останні 20 років не був одним з тих політиків, яких було багато, але жодному з них так не були близькі ідеї державності, як йому. Він визначив політику очоленого інституту влади, як прагматичну, динамічну модель досягнення конкретних результатів. З Росією, на його думку, болгар «завжди пов'язують дружні зв'язки, які будуть розвиватися й надалі. Болгарія ніколи не буде «троянським конем» для Росії в Європі, навпаки, ми завжди будемо дверима Росії для Європи і дверима Європи для Росії». Втім, очевидно, що Президент дотримувався спільної лінії уряду ГЕРБ у всіх питаннях, пов'язаних з політикою офіційної Софії, в т.ч. і щодо Росії. Прем'єр Б. Борисов, пояснюючи рішення висунути кандидатом на вищу посаду в державі саме Р. Плевнелієва, назвав його «своєю людиною в Брюсселі»⁶. Втім, болгари вважають, що це найперше «своя людина» самого Борисова.

Здобувши членство в ЄС, Болгарія змогла розраховувати на отримання необхідної фінансової підтримки і збереження своїх інтересів на міжнародній арені. Хоч Болгарія лише наближено відповідала критеріям і умовам співробітництва з ЄС (єдність національних інтересів, схожість соціально-політичних систем, (не)порівняння рівнів розвитку, взаємодоповнюваність економік, спорідненість культур, мов, історичних традицій та релігії), але значних дискусій щодо її вступу в єдину європейську сім'ю в 2007 р. не було.

Втім, за шість років, з моменту коли Договір про приєднання Болгарії та Румунії до ЄС набув чинності, багато що змінилося. Вказуючи на позитиви європейської інтеграції Болгарії, наголосимо, що країна знову зайняла своє місце в Європі, яке на десятиліття покинула через мінливість історії. РБ займає нову міжнародну позицію, яка дає значні переваги. Вона стала частиною провідного співтовариства демократичних і розвинених країн, які солідарні з нею і підтримують її. Лише по лінії структурних фондів у 2007-2013 рр. ЄС надав Болгарії майже 6 млрд 700 млн євро, а в наступному програмному періоді кошти для країни будуть збільшені. За роки членства в ЄС Болгарія висунула двох успішних єврокомісарів – Меглену Куневу, номіновану Комісаром 2008 р., і Крісталину Георгієву, яка стала найкращим комісаром ЄС в 2010 р. У ході складного вибору керівників місій ЄС у світі, колишній болгарський прем'єр-міністр Філіп Дімітров став послом ЄС у Грузії.

До кінця 2011 р. Болгарія виконала надану їй квоту на призначення чотирьох керівників дирекцій і одного заступника генерального директора в структурах ЄС. Країна серйозно представлена ??в

статистичній службі Євростат, правовій службі ЄК та генеральних дирекціях «Землеробство», «Регіональна політика» і «Зайнятість». Країни ЄС – основний торговельний партнер Болгарії. Хоч обмеження в доступі до трудових ринків держав-членів ЄС ще не повністю скасовані, сотні тисяч болгар працюють у країнах ЄС і лише в 2012 р. відправили на батьківщину майже 700 млн євро, що перевищує розмір іноземних інвестицій у країні.

Незважаючи на явні переваги членства в ЄС, чергова річниця вступу країни в цю міжнародну організацію викликає і суперечливі почуття. Початковий ентузіазм проведення реформ знизився, РБ залишається найбіднішою країною ЄС, і громадяни не відчують у матеріальному плані переваг від членства. Країну критикують за корупцію і організовану злочинність, через що судова система й охорона внутрішнього правопорядку постійно є об'єктом моніторингу з боку ЄК. Попри світову фінансову кризу, використовується лише мала частина наданих країні коштів з єврофондів і ще не створений адміністративний ресурс з метою подолання даної проблеми. Ці факти породжують у болгарському суспільстві скептицизм, який підтверджується апатією щодо шостої річниці членства.

Аналітики ЄС вважають, що у громадян Болгарії та Румунії спосіб мислення ще не став «європейським». Адаже країни розглядають ЄС як «швидку допомогу», яка повинна вирішувати всі питання, коли їм знадобляться гроші. Поступово, й особливо під час кризи, це мислення змінюється і болгарі починають розуміти, що легких грошей не буває.

Економічні негаразди в Болгарії проектується на діяльність правлячої верхівки і викликають до неї негативне ставлення. У лютому 2013 р., коли у РБ розпочалися багатотисячні протести проти підвищення цін на електроенергію та політики уряду Борисова, сім чоловік вчинили самоспалення (п'ятеро з них загинули) і як мінімум два поліцейських були поранені. Б. Борисов тоді подав у відставку, заявивши, що він не хоче бути частиною влади, при якій поліцейські б'ють людей⁷. Суспільство звинуватило уряд у зростанні цін, але він лише виконував передвиборні обіцянки: закрив чотири блоки діючої АЕС у Козлодуді і проект будівництва АЕС «Белене», вважаючи, що він недосконалий, надто затратний і небезпечний⁸. Болгарі погодилися з урядом на референдумі щодо закриття АЕС, який відбувся у січні 2013 р. Ніхто не замислився, чи вважав за краще промовчати, що імпорту електроенергії втричі дорожчий і немислимо приведе до зростання цін.

Новообраний прем'єр і за сумісництвом глава МЗС Болгарії Марін Райков відразу ж зайняв відсторонену позицію щодо Москви. Як заявив

Президент РБ Р. Плевнелієв, одним з головних завдань нового кабінету є комплексна перевірка всіх ціноутворюючих елементів у тарифах на електроенергію. Тож М. Райков сказав, що «не буде вживати авантюри» і не допустить зовнішнього втручання в болгарську енергетику. Економічний курс РБ загрожує російським енергетичним проектам у цій країні. На думку аналітиків, М. Райков мав на увазі в першу чергу відносини з РФ. Зі спільних проектів Москви та Софії на порядку денному залишився, по суті, лише газопровід «Південний потік»⁹.

Свою роль зіграло і те, що М. Райков перебуває в конфлікті з послом РФ у Софії Ю. Ісаковим. Будучи заступником глави МЗС, М. Райков відмовив послу в дозволі поставити в РБ пам'ятник радянському підводному човну, пояснивши це тим, що з вини Росії під час Другої світової війни затонув болгарський корабель. А під час війни в Косово в 1998-1999 рр. М. Райков відмовився надати повітряний коридор літакам російських ВПС. Втім, новий прем'єр не зміг значно вплинути на відносини двох країн, адже він очолював тимчасовий уряд з березня по червень 2013 р., до тих пір поки не пройшли нові вибори¹⁰.

Президент представив прем'єра і новообраних міністрів, як незалежних фігур, не пов'язаних з колишньою політичною елітою. Це було важливо для того, щоб продемонструвати електорату розрив з урядом, яким він був невдоволений, і показати ЄС та зарубіжним інвесторам, що Болгарія підтримує сувору податкову політику і не витратить більше, ніж планує по бюджету.

На травневих дострокових парламентських виборах 2013 р. до влади прийшов «технократ» Пламен Орешарські від нинішнього коаліційного уряду – альянсу між партіями соціалістів (БСП), етнічних турків (РПС) і націоналістичної партії «Атака»¹¹. Коаліція ледь нараховує половину депутатів у парламенті і повністю залежить від дій непередбачуваної «Атаки». Погоджуючи склад нового уряду з Президентом, П. Орешарські заявив, що «ми пропонуємо нове міністерство, яке народилося в результаті попередніх аналізів, які показали, що одним з найслабших наших моментів є відсутність проектів у прогресивному ступені, за допомогою яких ми б освоювали безперешкодно європейські фонди. Я пропоную міністерство інвестиційного проектування, яке займатиметься найперше проектуванням і матиме профіль дещо відмінний від регіонального міністерства»¹². Втім, цей уряд абсолютно бездумно призначив головою Державної служби національної безпеки 32-річного медіа-магната, члена РПС Деляна Пеевські, який вже був у 2007 р. звільнений з уряду через звинувачення в корупції. Тож, цілком зрозуміло, що болгарський електорат не бажає бачити в парла-

менті нікого з діючих політиків. Побоюючись, що ситуація в країні вийде за межі правового поля, міністр внутрішніх справ Болгарії заявив: «Якщо ми дозволимо протестам тривати довго, ці люди не зможуть знайти реальний механізм для вирішення своїх проблем, і тоді це буде першим кроком до радикалізації»¹³.

Обрання нового уряду не зупинило безперервних протестних виступів, які прем'єр вважає неконструктивними, оскільки протестуючі вимагають лише відставки уряду і не йдуть на діалог, щоб точніше висловити свої претензії.

П. Орешарські вважає, що протести лише посилюють нестабільність у країні, що негативно позначається на економіці і соціальному становищі громадян. Разом з тим П. Орешарські повідомив, що був готовий до настільки важкого початку роботи на посаді прем'єра, адже політичні опоненти в союзі з олігархічними колами дуже сильні і не припиняють спроб відвоювати втрачені позиції. «Я уявляв собі, – сказав прем'єр Болгарії, – що мандат буде важким, і для цього були всі об'єктивні передумови. Сам факт того, що вже на третій день роботи уряду з'явилася група людей і зажадала моєї відставки, став першим сигналом початку організованої боротьби проти нової влади. Звичайно, призначення Пеевські було великою помилкою і послужило різкому посиленню протестного руху в країні. Втім, я вважаю, що уряд робить все, щоб почути протестувальників і врахувати їхню думку. На жаль, ніяких конструктивних кроків з їх боку ми поки не бачили»¹⁴. Президент також висловив надію, що знайде підхід для стабілізації обстановки в країні.

Таким чином, очевидно, що інтеграція Болгарії в ЄС – складний процес, важкий для болгарського суспільства, який не може завершитися швидко чи в короткостроковий період. Він викликає величезний інтерес у сучасних дослідників та аналітиків з точки зору способів подальшого розвитку і кінцевих результатів, а також застосування колосального досвіду з модернізації всіх сфер суспільства, трансформації державного устрою та економіки Болгарії, з метою досягнення рівня країни-члена ЄС. Якщо виділити найголовніші плюси для Болгарії від членства в ЄС, то вони полягають у наступному: модернізація політичних інститутів Болгарії; зміни в економічній сфері країни; збільшення надходжень у казну за рахунок європейських фондів на 6 мільярдів євро; вільне пересування болгарських громадян по території ЄС; можливість спеціалістам знайти високооплачувану роботу в країнах ЄС.

Крім того, наголосимо, що євроінтеграційний досвід Республіки Болгарія досить актуальний для України, яка також вбачає шлях свого подальшого розвитку в європейській інтеграції, та також і

тому, що Україна, як і Болгарія, має глибокі культурні відмінності між двома реаліями (сучасним станом розвитку держави і спільнотою ЄС), що може стати ключовим чинником в її просуванні в напрямі європейської інтеграції.

¹ Герджиков С. Хаос и ред след комунизма / С. Герджиков. – София: Екстрем, 1998. – С. 375; Божилов Д. Какви са шансовете на БСП за властта? / Д. Божилов // 24 часа. – 2002. – 26 януари; Народное собрание Болгарии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

² Бъчварова Р. Големи очаквания и към този 6 април / Р. Бъчварова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.capital.bg/show/index.php?broi=2003-13&page=5-13-1&rubr=komentar>.

³ Бурдяк В.І. Республіка Болгарія на зламі епох: політична трансформація суспільства / В.І. Бурдяк. – Монографія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 318-321.

⁴ Laver M., Benoit K. Party Policy in Modern Democracies / M. Laver, K. Benoit. – New York, Routledge, 2006. – Р. 64.

⁵ Новый болгарский парламент [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politjournal.ru/index.php?action=Articles&dirid=40&tek=3907&issue=113>

⁶ Новый президент Болгарии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kpravda.com/novyy-prezident-bolgarii/>

⁷ В Болгарии тот же ГЕРБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gazeta.ru/politics/2013/05/13_a_5318937.shtml

⁸ После митингов правительство Болгарии ушло в отставку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/world/Posle-mitingov-pravitelstvo-Bolgarii-ushlo-v-otstavku.html>

⁹ Победивший на выборах Росен Плевнелиев из партии ГЕРБ против создания баз МЧС России вдоль газопровода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://izvestia.ru/news/505483>

¹⁰ Смена власти в Болгарии может навредить России: новый премьер давно поссорился с послом РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsru.com/world/14mar2013/marinraikov.html>

¹¹ В Болгарии проходят досрочные парламентские выборы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://world.lb.ua/news/2013/05/12/199128_bolgarii-prohodyat-dosrochnie.html

¹² Пламен Орешарски представил президенту Болгарии новое правительство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novinite.ru/articles/3081>

¹³ В столице Болгарии снова прошел антиправительственный митинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/main/2013/07/05/1148994.html>

¹⁴ Новое правительство Болгарии обнаружило в бюджете дыру около одного миллиарда евро [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kp.ru/daily/26100.5/2998145/>

УДК [329:324](437.3)«2010»

© Тетяна Федорчак
(Івано-Франківськ)

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРАХ 2010 РОКУ

У статті досліджено участь політичних партій Чеської Республіки у чергових виборах до парламенту. Проаналізована діяльність провідних політичних партій, причини успіху на виборах новостворених правих партій, активність громадян у виборчій кампанії та результати виборів-2010.

Ключові слова: Чеська Республіка, політичні партії (ліві та праві), парламентські вибори, виборча кампанія.

Т.Федорчак

Политические партии Чешской Республики в парламентских выборах 2010 года

В статье исследовано участие политических партий Чешской Республики в очередных парламентских выборах 2010 г. Проанализирована деятельность ведущих политических партий, причины успеха на выборах новообразованных правых партий, активность граждан в избирательной кампании и результаты выборов-2010.

Ключевые слова: Чехия, политические партии (левые и правые), парламентские выборы, избирательная кампания.

T.Fedorchak

Political Parties of Czech Republic in the 2010 Parliamentary Elections

The article examines the participation of political parties in the Czech Republic parliamentary elections in 2010. The author analyzed the activity of leading political parties, reasons for the success of the elections the newly formed right-wing parties, active citizens in the electoral campaign and the election-2010.

Key words: Czech Republic, parties (left and right), parliamentary elections, campaign.

Політичний розвиток останніх років у країнах ЦСЄ, особливо в Чеській Республіці (ЧР), показує, що ставити знак дорівнює між виборами і демократією не завжди доцільно. Вибори не гарантують свободу і ніяк особливо не пов'язані зі змістом демократії. Навпаки, вони можуть служити цинічним інструментом для підтвердження влади далеких від демократії режимів.

Президент В. Гавел свого часу скептично розглядав партії, як політичні інститути. Він писав у статті, присвяченій 15-й річниці революції 1989 р., що «міжнародні корпорації, картелі засобів масової інформації та бюрократія, що володіють вла-